

KORONAUADALMI ÉPÜLETEK MISKOLCON A XIX. SZÁZAD ELEJÉN II. KÖZLEMÉNY

DOBROSSY ISTVÁN—IGLÓI GYULA

Miskolc szabad királyi várossá válását elősegítve, 1832/33-ban felmérték és összeírták a diósgyőri koronauradalom gondozásában lévő épületeket.¹ A közel ötven létesítményből 1982-ben ismertettük azokat, amelyeket a felmérők jövedelmezőségük alapján „első osztályba” soroltak. Ezek között vették számba a korcsmákat-vendéglőket, a mézárszékeket, a malmokat, az uradalom boltját, a serfőzőt, valamint a selyemtenyészőházat.² A második és a harmadik osztályba a gazdasági épületeket, valamint a kegyúri létesítményeket sorolták. Alábbi tanulmányunk ezeket kívánja ismertetni úgy, hogy módszerünk megegyezik az 1982-es közlésünk módszerével. Az egyes létesítmények leírásakor „A” pont alatt közöljük az érintett objektummal kapcsolatos esetleges korábbi ismereteinket, másrészt utalunk arra, hogy a későbbi évtizedekben mi történt vele, s jelenleg létezik-e, vagy mi épült a helyén. A „B” pontban az eredeti felmérés szöveges részét értelmezzük, ill. néhány esetben azt kivonatossan ismertetjük. Az alaptérképünkön valamennyi objektum földrajzi helyét bejelöltük (*I. sz. kép*). Az 1985. évi állapotot tükröző térképen alkalmazott jelek és számok csak a földrajzi környezethez való azonosítást segítik. A jelek alakja csak utalás, nem törekedtünk az adott objektum alaprajzi méreteinek térképi rekonstrukciójára. Az egykori leírások helyrajzi számokkal is megjelölték az építmények helyét. Ezek a helyrajzi számok az 1817. évi Dombó István által szerkesztett helyrajzi számozásnak felelnek meg.

Az 1832/33-as felmérés térképi ábrázolásának könnyebb áttekintéséhez megemlítjük, hogy az 1–16. számok az alábbi létesítményeket jelölik: 1. „A Koronához címzett uradalmi szálló-vendéglő” (2689 hrsz.), 2. „A Három Rózsa uradalmi vendégfogadó” (2748 hrsz.), 3. „A Zöldfa uradalmi vendégfogadó” (352 hrsz.), 4. „A Luci-korcsma, urasági italmérő” (714 hrsz.), 5. „Az Újvárosi Korcsma, urasági bormérés” (2866 hrsz.), 6. „Hóhér vagy Serház korcsma” (1704 hrsz.), 7. „Szárzfa vagy Svábsori uradalmi korcsma” (1631 hrsz.), 8. „Tetemvári uradalmi korcsma” (3047 hrsz.), 9. „Az uradalmi bolt” (2717 hrsz.), 10. „Az uradalmi serfőző” (1504 hrsz.), 11. „A serfőzőhöz bérbe adott pince” (1697 hrsz.), 12. „Uradalmi mézárszékek a hozzátartozó házzal” (731 hrsz.), 13. „Uradalmi alsó malom” (1398 hrsz.), 14. „Uradalmi felső malom – felső

1. Az összeírás anyaga az 1960-as évek elején *Pataki J.* fordításában került *Komáromy J.* akkori múzeumigazgatóhoz, majd halála után, hagyatéki anyaga részeként a Herman Ottó Múzeum történeti dokumentációs gyűjteményébe. Jelzete: HOM. HTD. 77.272.315.

2. *Dobrossy I.–Iglói Gy.*, 1982. 137–164.

Király Malom” (1383 hrsz.), 15. „Timár malom, vagy Gubits malom, most uradalmi lisztörlő malom” (1382 hrsz.), 16. „Az uradalmi Kalló malom” (1502 hrsz.)³

Az alábbiakban közölt másod- és harmadrendű létesítmények térképünkön 17–36 sorszámmal vannak jelölve.

1. „A Prefektusi ház”

A) Az épület a mai Széchenyi u. 12. számú objektum helyén állt. A telek és a rajta emelt épület történetével *Komáromy József* is foglalkozott.⁴ Kutatásaiból ismerjük, hogy 1755-ig ez volt Vay Ádám főkapitány háza, majd kevés időre a miskolci görög kompánia is használatba vette.⁵ 1755-ben az uradalom egy kézbe veszi a Rákóczi u. 1. és 2. számú házakkal, majd átépítésekkel 1790-ben jött létre a Sötétkapu mai formájában.⁶ Térképünkön 17. számmal jelöltük a helyét, régi helyrajzi száma: 730.

B) Az 1832/33-as összeírás szerint a Piac utcában, a „Setét Kapunál” kiváló helyen áll. Jó anyagból, jól megépítve, az emeletig boltozva, zsindeletű alatt (2. kép). Az utcai kapu boltjai alatt belépve, keskeny téglázott úton jutunk a folyosóra, ahonnan két szoba néz az utcára. Ezek is, mint a földszint többi helysége, magas boltozattal vannak ellátva. Ablakai festett fakeretben négyszárnyúak, bennük cserépkályhával. E szobákat követő folyosót elhagyva, s a keskeny folyosó ajtaján kilépve, jobb kéz felől van egy kicsiny boltozott, fapadlós szobácska. Kétszárnyú ablakokkal, kettős vasráccsokkal, öntöttvas kályhával van ellátva. Balra másik szobácska, amelyből jobbra egy kicsi, egyenesen pedig egy nagy szoba nyílik. (Mindkettő uradalmi börtönnek használva!) Ez mind boltozás alatt, padlója pedig élére állított téglából, kétszárnyú ablakai kettős vasráccsal biztosítva, cserépkályhával. A folyosócskán tovább haladva találjuk a konyhát, ebből jobbra nyílik az élesztár. Ezen egész épületrész alatt pince van építve puha kövekből, ahová az emeletre vivő lépcsőzet mellett van a lejárata. Ez a pince öt részre van osztva, s összesen 180 gönci hordó fér el benne.

Az épület emeletén, amelyre a pince ajtaja melletti lépcsőzeten lehet feljutni, az utca felé van három egymás melletti szoba, a negyedik pedig oldalt az udvar felé néz. Az emelet belső oldalán szintén van három egymásba nyíló szoba, ezekből a legnagyobb üléstermül (Úriszék) szolgál. Ezekhez járul a konyha, mellette pedig az árnyékszék, két székekkel. A szobák boltozatosak és fapadlósak, ablakaik négyszárnyúak, festett ablakkeretben, az ajtók is festve, s bennük gömbölyű cserépkályhák vannak elhelyezve.

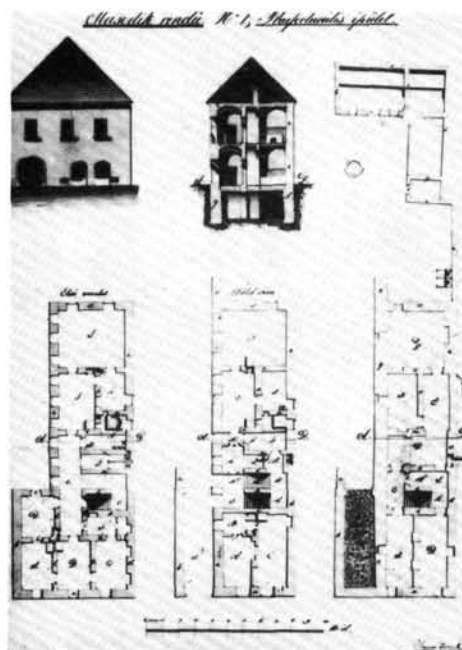
Hátul áll egy másik épület, sarokra néző. Szintén jó anyagból van építve, s zsindeletű áll rajta. Van benne egy tűzifakamra, kocsiszín három kocsira, istálló öt tehénre és

3. Itt kell megjegyeznünk, hogy az eredeti felmérés teljes anyagának könnyebb áttekintéséhez szükséges volt megemlítenünk, felsorolnunk az 1–16. sorszámmal jelölt objektumokat. Az 1982-ben megjelent tanulmányunkban történtek értelemzavaró felcserélések (15. Uradalmi felső malom, 16. uradalmi alsó malom, valamint XVIII. sz. alatt az Uradalmi kalló malom esetében), de ezek csak az A) pontban megfogalmazottakra vonatkoznak. A számfelcserélések nem érintik a térképi ábrázolást, amelynek utalásai, jelzései helyesek.

4. *Komáromy J.*, 1972. 54.

5. *Dobrossy I.*, 1975. 21–32.

6. *Dobrossy I.*, 1976. 113–150.

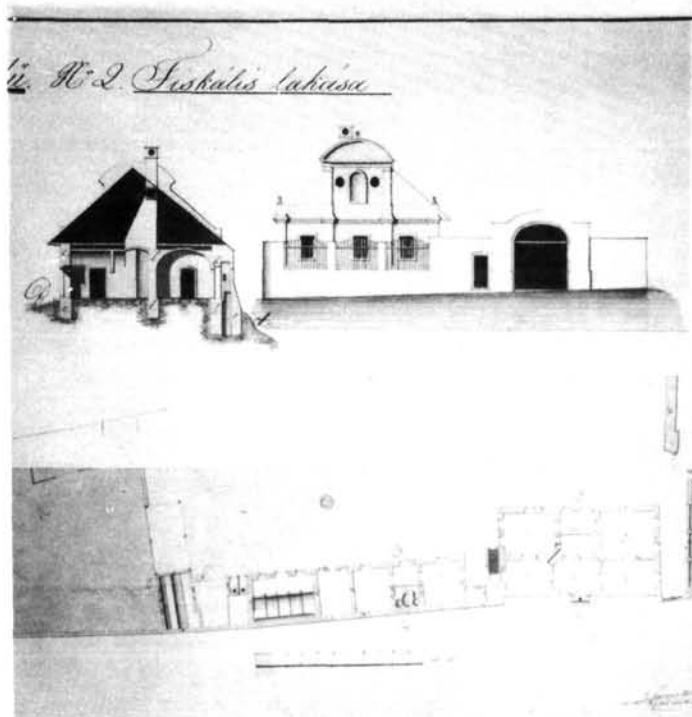
2. kép. A prefektusi ház (pince, földszint, emelet)
 alaprajzi elrendezése,
 metszete és a Széchenyi utca felőli homlokzata

másik istálló hat lóra. A padlásra lépcső visz, s szénaraktáru szolgál. A lóistálló mellett a kőkút kerek, fakávéval van ellátva, s zsindeletetű alatt áll. Az egész épület 241 négyszöglet foglal el, a becslés szerinti bécsi értékben 18 960 f., folyó pénzben pedig 7548 f. az értéke.

2. „Az ügyvéd (fiskális) lakása”

A) Az egykori Posta utcát, ahol a fiskális lakása volt, ma Deák térnek nevezzük. A mai Tárkányi utcán akkor még nyílt árokban volt a Pece-ág, amelyhez gyalogos köz vezetett a Posta utcából. A korabeli leírásokban ezért, mint sarokház szerepel. Az épület és a Pece-ág közötti területen létesült később a löcsei Thurzó-ház utánzataként az Erdőgazdaság épülete. A Deák tér felőli oldalon hajdan volt falazott kerítés ma már nincsen meg, az épületet is túlnyomó részt elbontották, átalakították. A ma is lakóháznak használt épületből az utcára nyíló három ablakkal ellátott, ill. kialakított két szoba még eredeti épületrész. Az átépítésekkel eltűnt az objektum felmérési tervén ábrázolt, oszlopokkal, párkányokkal díszített oromfala is. A térképünkön 18. számmal jelölt építmény jelenlegi állapotában a Deák tér 3. számot viseli. Régi helyrajzi száma: 2526.

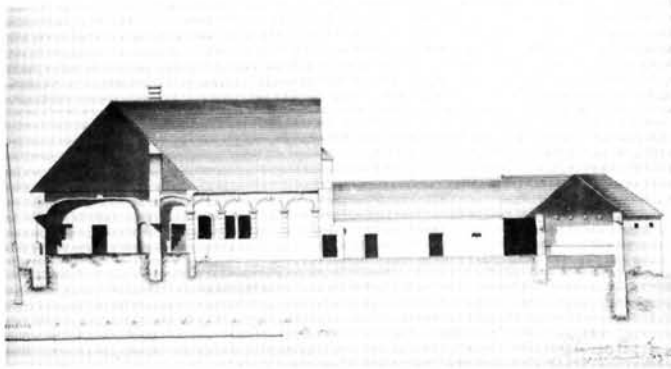
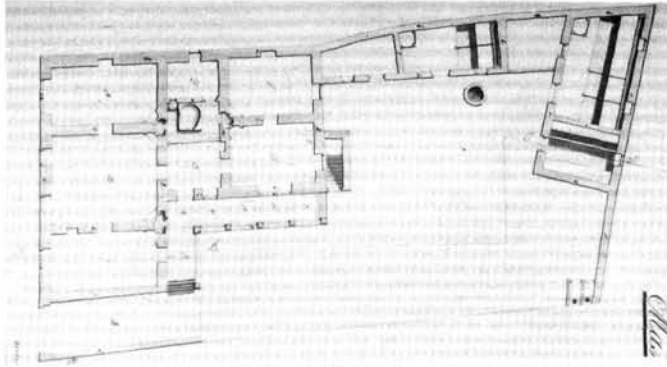
B) A leírás szerint a „minorita-páterek monostora mögött a Posta-utcában foglal helyet a Fiskális szálás a telekkönyvi 2526. számú telken, sarokház-formán. Jó anyagból, szolidan épült, zsindeletetű fedi és jó karban van.”

3. kép. Az ügyvéd (fiskális) lakása, a mai Deák tér 3. sz. alatt.
 (Az alaprajzon jelölt kerítés a Deák téri oldalon volt. A homlokzat szintén ebből az irányból mutatja be az épületet, a kerítéssel együtt.)

Az utcáról, a falból nyílik az ajtaja, amiként a szárnyépület kapuja az udvarba visz, s ebből bal felé a konyháig téglával kirakott út vezet a vasajtóig, ahol jobb felé két, az udvarra néző szoba következik. Mindkét szoba boltozatos, s fapadlós, ablakai négy-szárnyúak; vasráccsal és vaslemezsel megerősítve. Az ajtók festettek, a benti kályhák cserépből készültek. A konyhától bal felé is van két, az utcára néző szoba, négyzetes négy-szárnyú ablakkeretei festettek, vasráccsozattal ellátottak s még téli ablakokkal is. A szobákban cserépkályhák vannak. A konyhából egyenesen előre is nyílik egy boltozatos szobácska, amelyik jobbról a belső, balról az elülső szobákba közlekedik. Az épület sarkán található a pincelejárát, s ez téglával boltozott, két részre osztott. Mellső helyiségben 20, a másodikban 30 gönci hordó számára van hely. A pincelejárát mögött helyezkedik el a padfeljárát. Az épület homlokzata előtt keskeny kert található. A kerítés falazott pillérekkel váltakozó léckerítés (3. kép).

Ettől az épülettől pár lépésnyire kezdődik egy másik hosszúkas épület, szintén kemény, szilárd anyagból építve, zindelytető alatt, benne két szoba közt konyha. A bal oldali szoba az ügyvédi iroda, a jobb oldali személyzeti lakás. Mindkettőnek fa padlózata van, ablakai kétszárnyúak és vasráccsokak, a személyzeti szoba ablaka öntöttvasból készült. Következik ezek után az élelemkamra, azután 4 lóra való istálló, végül pedig a kétülékes árnyékszék, hátul pedig egy kis baromfiudvar. Erre következik a különálló merőleges

4. kép. Az udvarbíró lakásának alaprajza és metszete
a mai Kossuth u. 10. sz. alatt. (A kép bal oldalán van az utcafront.)

szárny, szintén jó anyagból, jó állapotú zindelytető alatt. Ez hat tehén számára való, s a kocsisín 3 szekér számára. Innen van bejárat a konyhakertbe, amely téglalap alakú, két oldalát kőfal, a harmadikat deszkakerítés zárja. Az udvar közepén négyzetes kövekből kerek kút található, amely külön tető alatt áll. Az egész terület 452 négyzetögl, az udvara 530 négyzetögl. Becsértéke bécsi pénzben 9774 f., azaz folyó pénzben 3909 forint.

3. „Az udvarbíró-provizor lakása”

A) Az udvarbíró lakása az eredeti épületrészek átalakításával a jelenlegi Kossuth u. 10. szám alatt található meg. Eltűnődve az előkerült rajzokon, könnyen magunk elé képzelhető a másfélszáz évvel ezelőtti miskolci utcakép, az az utca, amelynek épületeit többnyire görög kereskedők lakták. A Palóczy u. 27. számú, ún. Szeőts-féle házon még

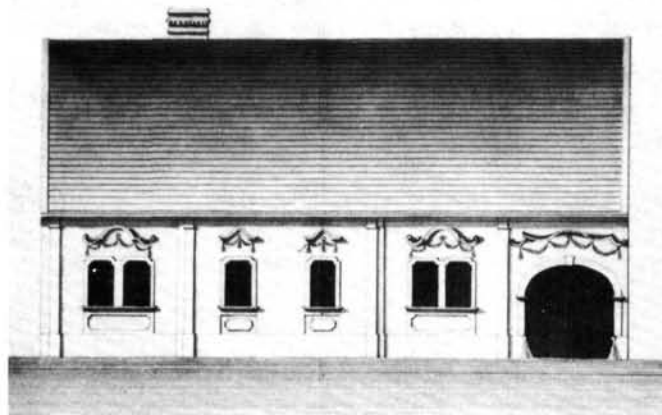
látható az a copf-füzér díszítés, amelyhez hasonló a Kossuth u. 10. számú – provizori – épületen is volt. A telek udvari épületeiben ma lovaskocsik helyett autók állnak, a jó hírű mester munkájára várva. Az esedékes épületfelújításnál az utcai homlokzat helyreállítása új színfolttal gazdagíthatná a félévezredes múltú Kossuth utcánkat. Az épületet – amelynek régi helyrajzi száma 2637 – 19. szám alatt tüntettük fel térképünkön.

B) Az udvarbíró lakása „a Piac utcához kapcsolódó Czíkó utcában található, az uradalmi mérnök lakásához közel, a 2637 telekszám alatt. Ez is jó anyagból, szolidan megépített, jó karban lévő, zsindeletű épület.” (4. kép).

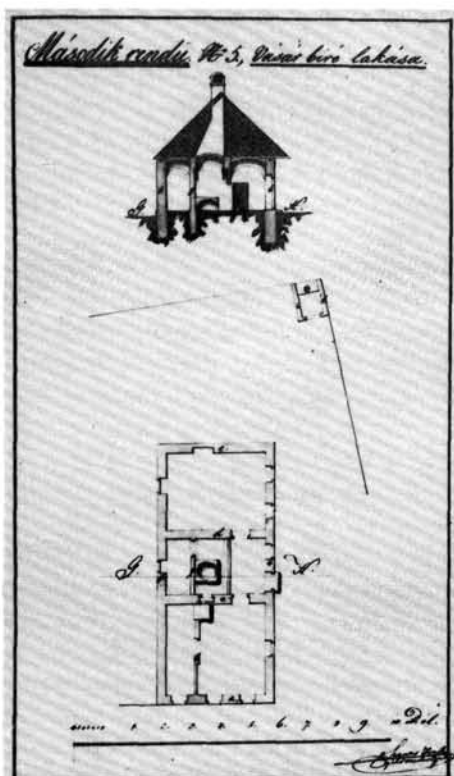
A boltozat alatti fakeret ajtaján belépve balra néhány lépcsőn jutunk a boltozott folyosóra, amely kőoszlopokkal díszített, négyzetes téglafapadlózatos. Jobbra a konyhába való bejárat, ebből balra a középső szoba, s mindkét oldalról még egy-egy szoba. A konyhából jobbra is van két egymásba nyíló, udvarra néző szoba. A konyhai tűzhely mellett is található egy szoba a cselédség számára. A szobák boltozatosak, vaskeretes, vasrácsos, négyszárnyú ablakokkal, s még téli ablakokkal is felszerelve. Kapuját vörösfenyőből, elegáns kiképzéssel készítették. Valamennyi kályhája csempéből készült. A folyosó végén helyezkedik el a boltozott pincebejárat, amelynek első részében 30, a másodikban pedig 28 gönci hordó fér el. A pinceajtó mögött található a padlásfeljáró (5. kép).

Ehhez csatlakozik sarokra az oldalszárny, amely szintén jó anyagból készült. Benne található egy boltozott éléskamra vasajtóval ellátva, tűzifakamra, két kocsira való szín, s

N° 3, Tisztartói épület.

5. kép. Az udvarbíró (tisztartó) mai Kossuth u. 10. sz. alatti épületének eredeti homlokzata

6. kép. A vásárbíró lakásának alaprajza és metszete

mindez zsindeletetével van fedve. Ezután újonnan épített istálló következik, amely 6 lóra és további 3 tehénre szolgál. Az udvaron szivattyús kút található. Az egész épület udvarostól 264 négyszöglet foglal el. Becsértéke, a kőműves-, kőfaragó-, ács-, asztalos-, kovács-, üveges- és fazekasmunkával, valamint a kövezéssel együtt 10 739 f. bécsi értékben, amely folyó pénzen 3429 forintot jelent.

4. „A vásárbíró lakása”

A) Az épület a mai Batthyányi L. (Posta u.) és Kazinczy F. utcák kereszteződésének délnyugati részén állott. Korábbi történetéről nincsenek ismereteink. Többszörös be- és átépítés után, helyén jelenleg a Földes Ferenc Gimnázium többszintes épülete helyezkedik el. A 2623 helyrajzi számmal jelölt épület térképünkön 20. számmal van jelölve.

B) Az 1832/33-as összeírás szerint „a Posta utcában a Minorita-monostor telke mellett, a 2623 telekszám alatt található sarokház. Jó anyagból, szolidan megépítve, zsindeletetű alatt, jó állapotban” (6. kép).

Közvetlenül az utcáról nyílik a bejárat a konyhába, onnan jobbra a szoba, ahol a termésmérleget őrzik (vékánház). Ebbe az utcáról is van közvetlen bejárat. Emellett helyezkedik el a szolgaszoba. Padlója (ennek is és az előzőnek is) téglá, mennyezete gerendás. Kétszárnyú vasablakain rács található (ti. a kétszárnyú ablakokon vasrács van). A konyha tűzhelye mögött egy kis éléskamra van, amely boltozatos. A konyhától balra két egymásba nyíló szoba helyezkedik el, amely a vásárbíró lakása. Ezek padlója és mennyezete is fából készült. Ablakai kétszárnyúak, s vasráccsal vannak ellátva. Mindkét szobában cserépkályha található.

Az épület mögötti udvar egyik oldala kőkerítéses, a másik deszkából való. Itt helyezkedik el a padlásra vivő feljárát is. A kocsiszín romos állapotban van és zsindeletet fed. Az épület udvarostól 99 és fél négyszögöl területet foglal el, amelynek becsértéke bécsi pénzben 2367 f., míg folyópénzben 996 forint az értéke.

5. „Gabonatáros – kasznári – épületek”

A) A lakóépület és a telke a mai Tizeshonvéd és Hoffmann Ottó utcák között volt, a Kilián György utcától nyugatra. Helyén és tágabb értelemben vett környékén napjainkban korszerű lakótelep áll. Megléte – a serfőző házzal összefüggésben – már utal a koronauradalom 1783-ban készített összeírása is.⁷ Az 1832/33-as felmérésből csak a tetőszerkezet alaprajzai és metszetei maradtak fenn, s ezek segítenek a leírás értelmezésében. Térképünkön az azonosított hely a 21. számot viseli, korabeli helyrajzi száma 1503 volt.

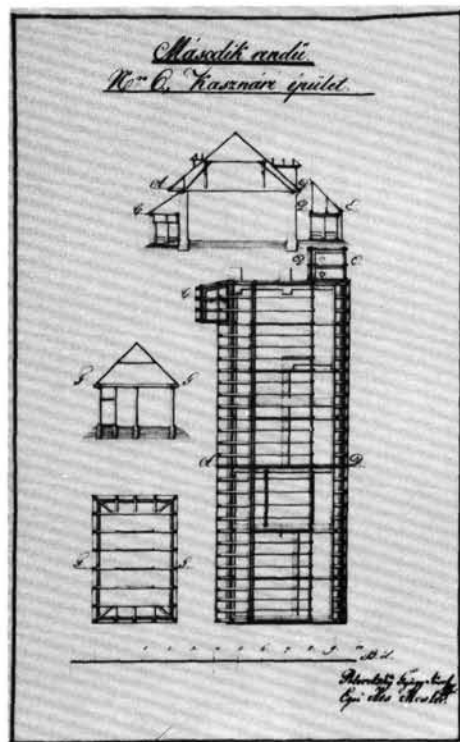
B) A gabonatáros épület „a város felső részén, a Nagy Hunyad utcában – amelyet diósgyőrinek is hívnak –, az uradalmi Hóhér-korcsma környékén, az uradalmi Sörfőzőház folytatásaképpen az 1503. telekszám alatt látható. Az épület a telek belső oldalán jó anyagból, szolidan épült, palakövel újonnan fedve, mindenképp jó állapotban” (7. kép).

Az udvar közepén a konyha-bejárat, jobbra ettől két egymásba nyíló szoba, balra egy különálló szoba. Innen jobb kéz felé is be lehet jutni a konyhába, amelyből az élestár nyílik. A konyha tűzhelye mögött is van egy kis éléskamra. A szobák boltozatosak, fapadlósak, ablakai négyszárnyúak és vasráccsal vannak ellátva. A helységekben cserépkályhák találhatóak. Hátul ugyanezen tető alatt boltozott istálló két lóra és három tehénre. Innen van a feljárát a padlásra is.

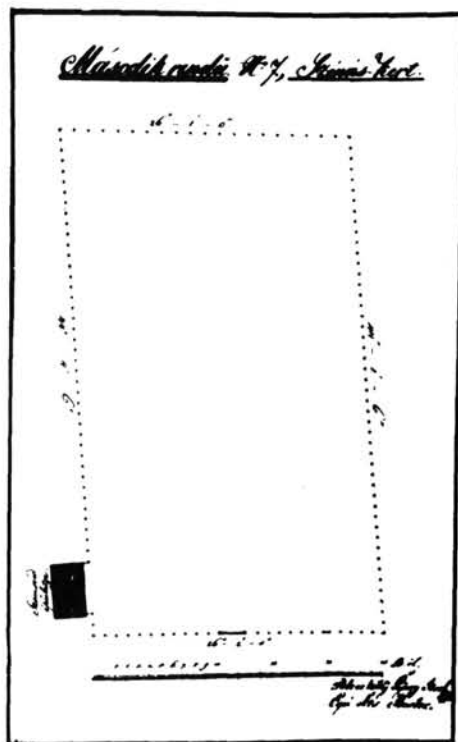
Az épület másik oldalán a fából készített kocsiszín helyezkedik el, amely ugyan zsindelettel fedett, de nagyon rossz állapotban van; feltehetően két kocsi, s némi tűzifa befogadására épült. Ezzel folyamatos a nagy konyhakert. Az épület homlokzata előtt kis előkertet alakítottak ki. A kerítés részben deszka, részben lécz. Az egész építmény és telke 550 négyszögöl területet foglal magába. Bécsi értékben 6077 f., míg folyópénzben 2430 forint az értéke.

Ehhez tartozik a következő szám alatt felvett, „újonnan építendő magtár” is. „A gabonatáros lakásához tartozó nagy kert telkén, az utca felé van lerakva az új gabonarakar alapja, jó anyagból. A királyi kincstár 23 106/1831. VII. 13-as rendelete 4736 f. 44 kr.-os költségvetést hagyott jóvá. Az 1833-ban kihirdetett devalváció szerint ez az összeg 3197 ft.-ot jelent, amely bécsi értékben 7992 Ft.-ot tesz ki.” Az új, alapjaiban lerakott magtár felépítéséről későbbi adatok nem szólnak.

7. Dobrossy I., 1978–79. 66–72.

7. kép. A gabonátáros épület tetőalaprjai és metszetei

8. kép. A Szénás kert felmérési terve. (Északra [felől] a mai Győri kapuhoz csatlakozott.)

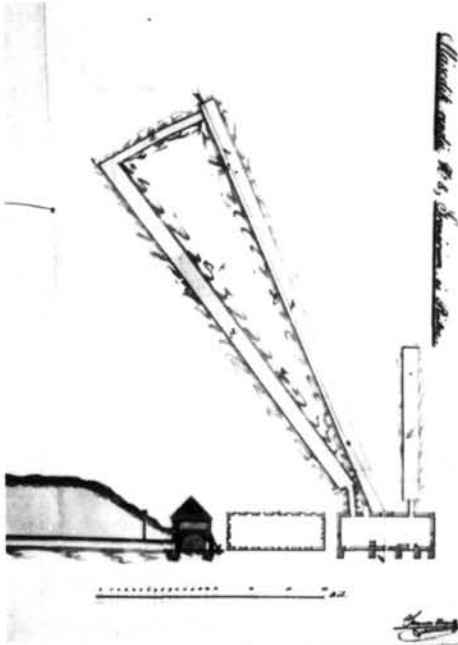
6. „A Szénás kert”

A) A szénás kert az akkori város külterületén, a Svábsor (mai Győri kapu) és az azóta megszűnt Felvégi utca (kb. a mai Bársony János u.) közötti területen volt. Az 1613-as helyrajzi számmal jelölt területet térképünkön 22. számmal jelöltük. Egykori helyén az ún. összekötő városrész modern lakótömbjei állnak.

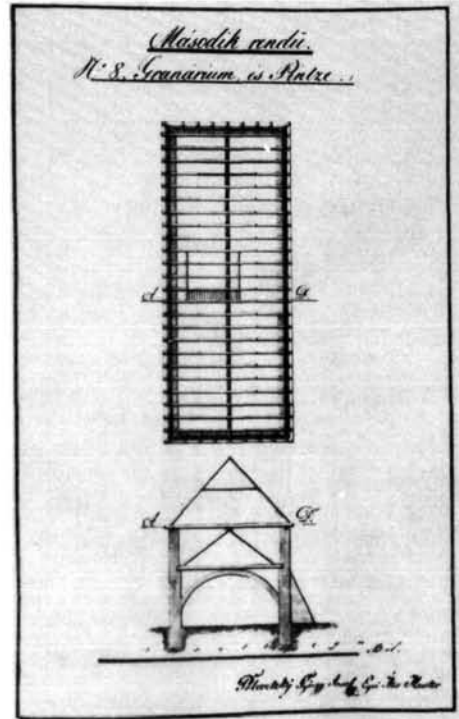
B) „A felső város külterületén az uradalmi kádárbognár lakása táján, az 1613-as telekszám alatt található. Mind a négy oldaláról deszkakerítés veszi körül, elől ajtaja és oldalkapuja van (8. kép). Az ajtó előtt híd kőből, az árok fölött. Itt csépelik a tized-gabonát, itt őrzik a szalmát, a szénát. Területe 1170 négyszögöl öl. Becsértéke bécsi értékben: 334 f. 27 kr., folyópénzen 125 f. 46 4/5 kr.”

7. „A Magtár a pincével”

A) Az épület a mai északi tehermentesítő út tájékán helyezkedhetett el, az Eszperantó tér és a Thököly utca közötti szakaszon. Térképünkön 23. számmal jelöltük helyét. A „B” leírásban szereplő telekszám (ti. 856-os hrsz.) e környéken nem azonosítható. (Ez

9. kép. Magtár és pince alaprajza, metszete

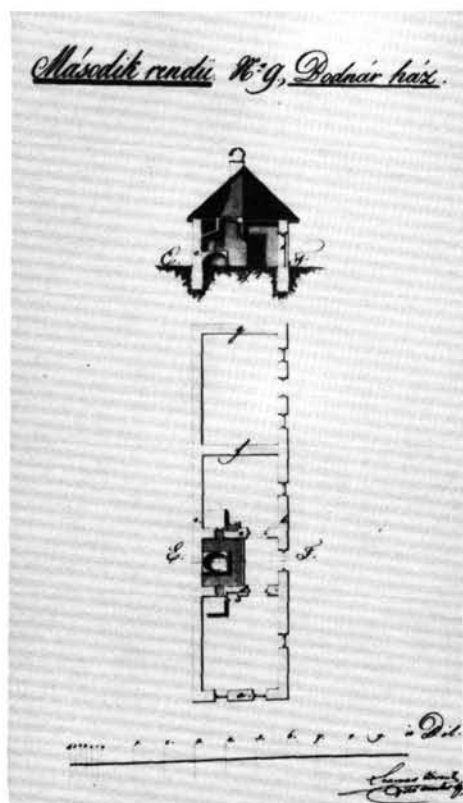

10. kép. A magtárépület metszete és tetőalaprajza

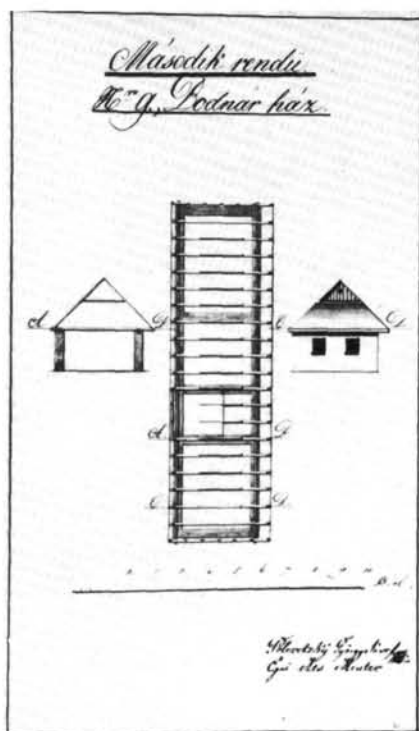
a szám ugyanis a mai Toronyalja utca középső részén szerepel a Dombly-térképen.) Az objektumról ezt megelőzően, s ezt követően sincsenek pontos adataink.

B) Az összeírás szerint „az uradalmi fatelep háta mögött a domb oldalában, magánosok pincéi között (ti. a kőporosi pincék) áll az uradalmi pince a magtárral a 856-os telekszám alatt, homlokzatával délre nézően. Jó anyagból, szolidan és emeletesen épült zsindefedél alatt, de már javításra szoruló állapotban (9–10. kép)”.

A homlokzat közepén vasból készült és helyezkedik el az a kapu, amely kétszeres vaszárral és háromszoros vaslakattal van biztosítva. Ezen a kapun belépve az előpincébe, azaz a borházba jutunk, amely téglaboltozatú, s igaz, hogy széles és magas, de már omladozó állapotú. Innen nyílik a bejárat a négy, s egymásba nyíló pincébe, amelyek hosszan elnyúlnak a szántóföldek irányában. Jobbról kezdve az első pince ajtaja hiányzik, a pincelyukat lágy kőzetbe vágták, s ezért nagy részben téglaboltozattal van kiegészítve. Ebben három sorban 150 gönci hordó fér el. Ebből nyílik a második pince, amely lécajtós, boltozatos, s hasonlóan az előbb említett lágy kőbe van vájva. Ebben szintén három sorban 600 gönci hordót lehet elhelyezni. A harmadik pince is külön ajtóval rendelkezik. Ebbe 180 hordó fér el, de a vége felé el van nedvesedve, s ezért a bal oldalán már csatorna van, amely összegyűjti és elvezeti a vizet. A negyedik pince formájában hasonló a másodikhoz. Ez 600 gönci hordónak ad helyet. Az uradalmi pincék tehát 1530 hordó elhelyezésére alkalmasak.

11. kép. Az uradalmi bodnár lakásának alaprajza és metszete

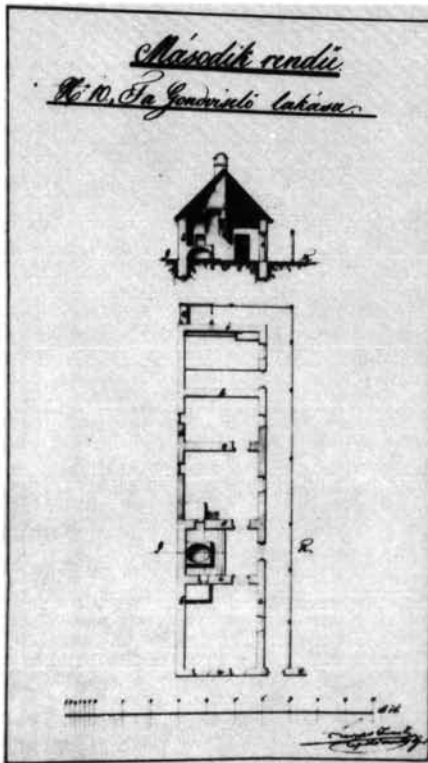
12. kép. Az uradalmi bodnár lakásának tetőalaprajza, metszete és déli (Győri kapu) homlokzata

Az említett előpince fölé épült a magtár, amely főleg az emeleti részen kíván reparációt. Ablakait részben dróthálóval, részben vasráccsal látták el. Ez a magtár is kétrészes, amelynek egyik felében 2500, a másik felében pedig 2000 pozsonyi mérőt lehet elhelyezni. Az épület által elfoglalt terület (a pincéket nem számítva) 142 négyszögöl, amely bécsi pénzben 5385 ft-ot, míg forgó pénzben 2154 forintot ér.

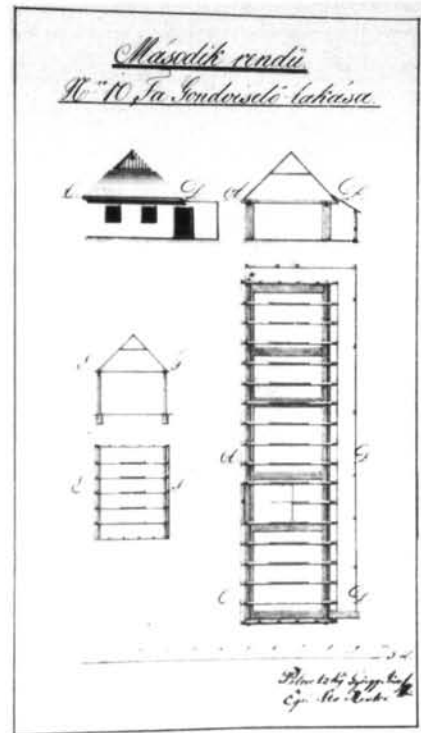
8. „Az uradalmi bodnár-kádár lakása”

A) A Dombly-térképen jól azonosítható a már nem létező épület. Az egykori Svábsor, azaz a mai Győri kapu környékén a mai Thököly utcától kissé nyugatra helyezkedett el a Győri kapu északi oldalán. Helyén 1985-ben az Autóklub Miskolci Állomása helyezkedik el. Az 1633-as helyrajzi számú épületet térképünkön 24. számmal jelöltük.

B) „A Felső város külső végén, a Svábsori utcában az uradalmi szérűskert vidékén, az 1633-as telekszám alatt található (11–12. kép). Puha kőből épült, zindelytető alatt, s

13. kép. A fatelep gondozójának épülete
(alrajz és metszet)

14. kép. A fatelep gondozójának épülete,
tetőalrajza, metszete és déli homlokzata
(a Győri kapu felől). (A bal oldali
ábrák a kocsiszínre vonatkoznak.)

jó állapotban van. Az udvarról a konyhába lépve a bal oldali lakószoba, a jobb oldali szoba a műhely, mindkettőnek téglapadlója, s gerendás mennyezete van, egy cserépkályhával. A műhely folytatása a kamra, amely istállószzerű, benne két ló és két tehén számára férőhely. A házhoz csatlakozik a kert, amely a pince felé hosszan nyúló, s árok veszi körül. Az udvart kétoldaltól deszkakerítés övezi. Az épület az udvarral $190 \frac{2}{6}$ -od, a kert $840 \frac{4}{6}$ -od, összesen 1031 négyszögöl területet foglal el. Becsértéke bécsi értékben 1589 f. $15 \frac{3}{8}$ kr., forgalmi részben: $635 \frac{42}{15}$ kr.”

9. „A fatelep gondozójának lakása”

A) A mai Győri kapu (Sváb-sor) északi oldalán a Thököly utcai torkolattól keletre volt az egykori épület. Korábbi és későbbi történetéről nincsenek adataink, ismereteink. Egykori helyén napjainkban a MEDICOR-művek telephelye található. Az 1629-es helyrajzi számmal jelölt épületet térképünkön 25. számmal jelöltük.

B) A fatelep gondozójának lakása szintén a Sváb-sori utcán, az uradalmi pince táján található, az 1629-es számon, s homlokzatával délre néz. A korábbi épülethez hasonlóan ez is puha kőből épült, jó állapotban van, teteje be van fedve bükkfa-zsindellyel (13–14. kép).

Az épület hosszán végigfutó folyosóról van a bejárat a téglapadlós konyhába. Ettől balra helyezkedik el az utcára néző belső szoba, jobb kézre a másik szoba, s ebből az éléskamra nyílik. Az egyik szoba fapadlós, a másik téglapadlós. Mindkettő mennyezete gerendás. Az ablakok kétszárnyúak és vasrácsosak, mindegyikben cserépkályha található. Az éléskamra folytatása az istálló, amely ugyanazon tető alatt helyezkedik el, s nagyságát két lóra alakították ki. Emellett fából készült kocsiszín helyezkedik el, amelynek melső oldala nyitott, s zsindelytetővel ellátott. Az utcai falhoz faistállót építettek, amely jelenleg három sertés elhelyezésére alkalmas.

Az udvart az utcától kőfal választja el, amelynek a folytatása deszkakerítés. Az udvartól balra esik, s keskenyen indul, majd kiszélesedik a kert, amelynek jobb oldalára építették ki a kutat.

E házhoz tartozik egy másik telek is, amely az 1628-as számot viseli. Ezt az uradalmom nem régen vette meg, azért, hogy a gondnok ne lakjon távol a fateleptől. Jelenleg ezen a telken ház még nincsen, de az utca felől kőkerítéssel látták el, az ellenkező oldalon pedig vesszőkerítés van. A kert tele van telepítve fákkal, ezért „Szilvás”-nak nevezik. Összesen található benne 3 körte-, 21 alma- és 118 darab szilvafa. Az épület 321, a kert pedig 1206 négyszögöl nagyságú. A telek, az építmény és a fák értéke összesen 2117 forint, ami folyópénzen 846 forintot jelent.

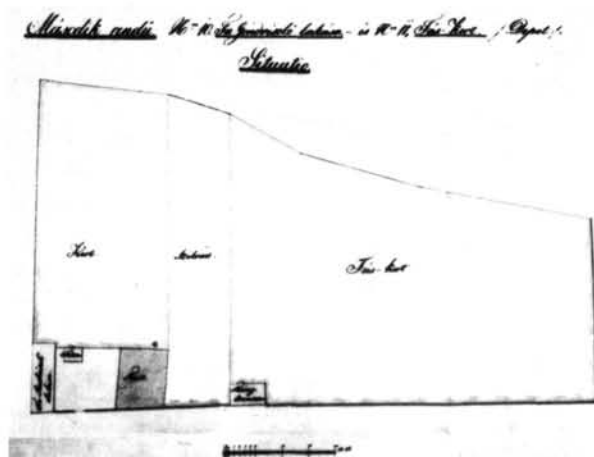
10. „A fatelep”

A) A fatelep helyén alakult ki az ún. Fáskert, amely az erdészet gazdálkodási céljait szolgálta. Egykoron a LÁEV kisvasút végállomása is itt volt, a vasútüzemi épületekkel együtt. Az 1970-es évek városrendezési tevékenysége mindezeket felszámolta, s az egykori fatelep helyén jelenleg az összekötő városrész új lakóépületei állnak. Az 1627-es helyrajzi számú telket térképünkön a 26. szám jelöli.

B) Az uradalmi fatelep a Svábsori utcában 1627-es szám alatt a sarkon helyezkedik el. Ezen utca felől van egy felfalazott pillérek, s váltakozva faoszlopok alatt a raktár, amelyet zsindelytető fed. Az egész területet két oldalról fa-, a harmadik oldalról deszkakerítés övezi, a negyedik oldala a korábbi leírásban említett szilvákert. A fal sarkán kőből készült kapu helyezkedik el. Az egész telep mintegy 6000 öl fa befogadására képes, területe 3556 négyszögöl nagyságú (15–16. kép). Az egész terület értéke 1563 forint, s forgalmi pénzben pedig 625 ft.

11. „Az alsó kántor háza”

A) Az épület a mai Korvin Ottó utca déli részén volt, ahol a SZOT-székháztól a Felszabadítók útjáról gyalogos-átkelőhely van a Megyei Könyvtár előtti térségre. Térképünkön az objektumot 27. számmal jelöltük. Az 1832/33. évi felmérés tervei nem ma-

15. kép. A fatelep helyszínrajza.
(A kép alján volt a Svábsor, a mai Győri kapu)

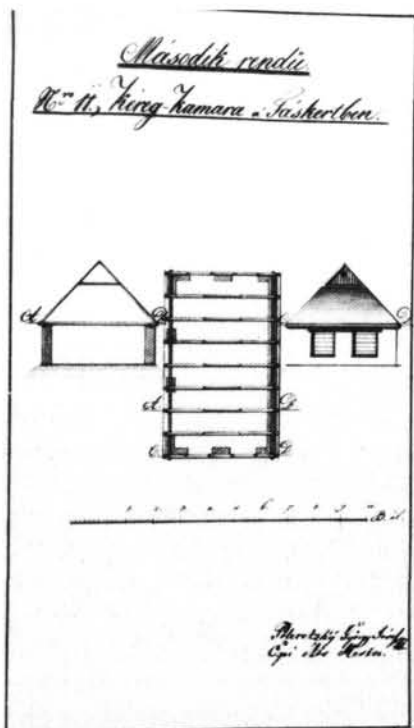
radtak fenn, így a szüksézáví leírásból tudunk csak következtetni az épület egykori formájára és állapotára.

B) A kántor háza a Mindszent utcában, a Zöldfa vendéglő közelében, a városba bevezető kapu környékén állt, s 372-es telekszám alatt vették nyilvántartásba. Az épületet – a leírás szerint – messziről meg lehetett ismerni a tető élén álló pléh keresztről. A ház vályogtéglából épült, s zindelytetőzettel volt ellátva. Két kis szobája volt, amelyeket a konyha választotta el egymástól. Az első szoba fapadlós, a másik földes volt, s mindkettő mennyezete gerendás. Ablakai kétszárnyúak voltak, amelyeket külső vasráccsal láttak el. Mindkét szobában a fűtést cserépkályha szolgáltatta. A második szobához kamra csatlakozott. Az épület egésze rossz állapotú, romladozófélben volt. A konyhakertet és a házat deszkakerítés övezte. A 165 négyszögöl területű ingatlant érték nélkül szerepelteti az összeírás.

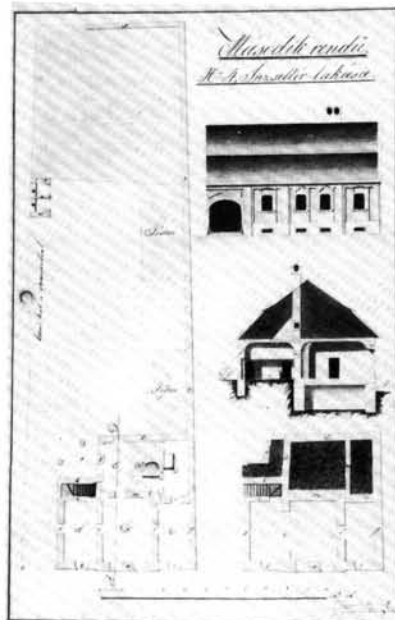
12. „Három osztályos elemi iskola”

A) A mai Hősök tere délkeleti sarkán helyezkedett el, az akkori Pece-árok bal partján. A leírásban szereplő „utcai” kapu a mai Kazinczy utca felőli részen volt. Az épület XIX. század végi állapotáról és hasznosításáról várostörténeti monográfiájában *Szendrei János* tájékoztat. Eszerint: „a belvárosi róm. kath. fiúiskola, melynek két osztálya 2 tanteremmel és 2 tanítóval a zárda-utcai saját házban, egyik tanterme pedig egy tanítóval a minoritarendű algymnásium épületében volt. A tanulók száma 204 . . . A tantermek mindkét helyen a tanulók nagy számához mérve szűkek, sötétek és hiányos felszerelésűek. . . a tanítók mind minoritarendű növendékek (tehát nem is rendes tanítók) szálással, élelemmel s egyéb szükségességekkel a rend által láttatnak el . . .”⁸

8. *Szendrei J.*, 1911. 556.

16. kép. A kéregtartó kamra alaprajza, metszete és homlokzata (Az épület a fűskert délnyugati sarkán helyezkedett el.)

17. kép. Az uradalmi mérnök házána alaprajza, metszete és utcai homlokzata. (Helyén épült a mai Kossuth u. 13. sz. alatti épület.)

Térképünkön az iskola egykori helyét 28. számmal jelöltük. Felmérési rajzai ennek az épületnek sem kerültek elő, így csak a leírásra hagyatkozhatunk.

B) „A Minorita-monostor táján, háromszögletű telken van az elemi iskola a 2726-os telekszám alatt, jó anyagból, zsindelettel, jelenleg reparálás alatt. Az épület első szobájába az utcai kapun át belépve a 2. osztályba jutunk. Ennek mennyezete hasított gerendákból, padlója téglából készült. Ablakai négyszárnyúak, fűtése cserépkályhából történik, s 15 db pad található benne. Erre következik egy szűk folyosó, amely ajtóval van elzárva. Ezután következik az első osztály terme, amelynek berendezése ugyan olyan, mint az előzőé és 23 darab pad található benne. Ennek az ajtaja mellett van a padlásfeljáró.

Ebben az épületben három osztály számára három terem található, de csak kettőben folyik tanítás, nem lévén a harmadikra elég tanuló.

Az egész épület a minoriták monostorához tartozik, s összesen 27 és fél négyszöglet foglal el. Udvara az utcai kapun át nyílik, s a szomszédoktól kőfállal van elkülönítve. Nagysága 80 5/6-od négyszögöl.”

Az összeírás itt említi meg, hogy a minoriták gimnáziumához ekkor épült az uradalom költségén egy nagy terem, amelynek a falai még „nyersek”, azaz nem vakoltak, s hiányzik még a tető is. „Belső berendezése még nem lévén, erről nem mondhatunk semmit.”

13. „A leányiskola a tanítólakással”

A) Az eredeti leírás szerinti helymeghatározás némi módosításra szorul, s ebben a térképi azonosítás mellett segítségünkre szolgál *Szendrei János* 1882-re utaló leírása is. Eszerint a róm. kat. leányiskola a Kazinczy utcai saját házában van elhelyezve. Ennek mindössze egy tanterme van egy tanítónővel.⁹ A létesítményről nem rendelkezünk felmérési rajzzal. Az objektumot térképünkön 29. szám alatt jelöltük.

B) A Veres-hídnál, a Pece-patakon túl található egy sarokház, amelynek 2728 a telekszám. Ez valójában két épületet foglal magába. Az első a tanító lakása, a másik pedig a leányiskola.

A tanítólakás jó anyagból épült, s zsindeletetűvel van ellátva, állapota közepes. Két szobája és kamrája fapadlós, a harmadik szobája, a konyhája és az éléskamra pedig kőpadlós. A mennyezet valamennyi helyiségben fagerenda. Ablakai kétszárnyúak, fakere-tesek és vasráccsal vannak ellátva. A szükséges helyiségekben cserépkályhák találhatóak.

Az iskolaépület ehhez épült hozzá, de magasabb tetűvel. Ez jó anyagból újonnan épült, s zsindeletetű fedű. Padlózata hasított gerendából készült. Az épületen öt darab négyszárnyú ablak található, valamint egy darab kétszárnyú ajtó. Valamennyi veresre van festve. A cserépkályhával ellátott teremben 10 darab pad található.

Az iskola kapuja mellett faajtós tűzifatartót építettek, emellett helyezkedik el a padfeljáró. A 116 négyszögű nagyságú telket – az épületekkel együtt – deszkakerítés övezi, amelynek egy része lécből van összeállítva.

14. „A Szent Anna templom”

A) A napjainkban is meglévő Szent Anna templomot, azaz a „felső-miskolczi plébánia”-t 1827-ben alapították, s barokk stílusban épült. A miskolciak sokáig – cserepe színe miatt – Veres-templom elnevezéssel is illették. Az épületet térképünk 30. sorszámmal jelöli.

A templomra vonatkozó adatokat és irodalmat *Szendrei János* várostörténeti monográfiájában találjuk.¹⁰

B) „A Sz. Annához címzett templom és plébánia a plébániaépület mellett áll egy kiemelkedő dombon, szabad helyen, homlokzatával délre néz az 1661-es telekszám alatt. Jó anyagból, tartósan megépített, zsindeletetű alatt és minden szempontból jó állapotban van.

Az alacsony, órával felszerelt torony alatt van a bejárat a kétszárnyú főkapun keresztül, de ezen túl az épület mindkét oldaláról is van még bejárat. Az épületbe belépve balra esik Krisztus sírjának őrhelye, jobbról a kórusba való feljárát amely az orgonához szolgál, onnan pedig a toronyban elhelyezett három haranghoz és az órához vezet a feljárát.

A templom boltozata széles, művésziesen kidolgozott. Padlózata négyzetes kövek-
ből rakott, ablakai négyszárnyúak, vasráccsal és dróthálával ellátottak. A templom kapuja

9. *Szendrei J.*, 1911. 556.

10. *Szendrei J.*, 1911. 322., 324., 325., 327.

keményfából készült. Oltára bár csak egy van, s jóllehet egyszerű, mégis nagyon kedves. A szószék a bal oldalon helyezkedik el, s feljárata a sekrestyében nyílik. Némi aranyozással van ellátva, s festetlen. A templomban négy oszlopban 30 pad van elhelyezve Szentélyéből balra nyílik a sekrestye, amely boltozatos, padlózata pedig négyzetes kőlapokból van kirakva. Ebből egyenesen az utcára lehet jutni. A templom belső hossza $15 \frac{1}{6}$, szélessége 77 öl és az egész 129 $\frac{11}{12}$ négyszögöl területet foglal el.

15. „A Szent Péter és Szent Pál templom, azaz a Mindszenti templom”

A) A Mindszenti templom építéstörténetét és műtárgyait *Dobrossy István–Kárpáti László* 1981-ben megjelent tanulmányukban részletesen feltárták és bemutatták.¹¹ Az átfogó bemutatástól ezért jelen tanulmányunkban eltekintünk. Az objektumot térképünkön 31. számmal jelöltük.

B) „A Zöld-fához címzett uradalmi vendégfogadó környékén áll a Sz. Péternek és Pálnak szentelt templom. Szabályos stílusban és jó anyagból, szilárdan épült, zsindelettel van ellátva, s minden szempontból jó állapotban van.

A templom utcára nyíló bejárata simított lécekből művésziesen van kidolgozva kétszárnyúra. Ezen át lépünk be a telekre, vagyis a templom udvarára, amelyet kőfal határol, s kerít. A főkapun kívül két oldalbejárat is van rajta.

A telek közepén álló templomba kétszárnyú, vaslemezzel borított kapu visz be, művésziesen kifaragott boltozat alatt. Hozzá négyszögletes kövekből kirakott út vezet. A gazdagon aranyozott főoltáron kívül négy aranyozott oldaloltár van, a padok pedig négy oszlopban helyezkednek el, számunk 32 darab. A szószék is helyenként aranyozott. A középső boltozatról lefüggő üvegcsillárt a hívek mostanában csináltatták. A templom főajtójától balra van a kórus-feljárata, s a nagyon jó minőségű orgona. A kórustól jobbra visz a feljárata az alacsony toronyba, ahol három harang és az óra van elhelyezve.

A szentély mindkét oldalán egy-egy sekrestye van, s mindkettőből vezet feljárata az oratóriumba. Ablakai vasráccsal és dróthálóval ellátottak. A sekrestye bútorzata keményfából készült. A templom udvaráról baloldalt vaskapus lépcsőn lehet lejutni a boltozott kriptába. A templom belső tere $18 \frac{5}{6}$ öl hosszú, $7 \frac{3}{6}$ öl széles. Udvarral együtt 478 $\frac{4}{6}$ négyszögöl területet foglal el.”

16. „Az alsó plébánia”

A) A Magyar–Szovjet Barátság tér 6. szám alatti plébánia épülete barokk-rokoko stílusban épült 1770-ben.¹² Az udvari épületek már nincsenek meg, de a kőkerítés egy része – átalakítások után – még megtalálható. A szomszédos Beruházási Bank és BÁÉV

11. *Dobrossy I.–Kárpáti L.*, 1981. 121–145.

12. Az épület történetének teljes iratanyaga az eltelt években került elő az Egri Érseki Levéltárból. Feldolgozása megtörtént, s megjelenésére a Herman Ottó Múzeum Közleményeiben kerül sor a következő években.

irodaház építésekor belső átalakításokat hajtottak végre, kisebb lett és átrendeződött a telek is, amelynek megmaradt része ma is „dombra fut fel” – ahogy a leírás kiemeli –, a Kis Avas I sorig. Térképünkön helyét 32. számmal jelöltük.

B) „A Sz. Péter-Pál templomtól jobb kéz felé esik, jó anyagból, szilárdan megépítve emeletesre, zsindeletetett, jó állapotban. Az utcai kőfalba épített kétszárnyú festett kapu visz udvarába, bejárata pedig boltozott folyosóról nyílik téglával kirakott úton. Itt jobb kézre esik a káplán szoba, egyenesen pedig az ebédlőbe léphetni, mellette a másik káplán-szoba. A folyosón balra van még egy másik magában álló szoba, ezek mind boltozatosak, ablakai vasrácsos kétszárnyúak, s még téli ablakkal is el vannak látva. Az ajtók mind vörös színre vannak festve. A kályhák fazekas készítmények. A folyosóról lépcső visz az első emeletre, ahol kettős ajtón belépve egy kis előszobába jutunk. Ebből a tágas középső szobába, ettől jobbra két kisebb szobába, majd jobbra pedig egy nagy szobába. Mindegyikben elegáns boltozat van. Az ajtók kétszárnyúak és festettek, az ablakok négyzárnyúak, s még téli ablakkal is el vannak látva.

Az udvar jobb oldalán elkülönítve található egy hosszúka épület, amely vegyes anyagból van építve, s állapota közepes. Konyhájába belépve jobbról két egymásutáni nagyobb szoba következik, amelyeket élelemkamrának használnak. Balra szintén két szoba: amelyekből a kisebbik a cselédség lakása. . . . Ezeknek tetőzete gerendamennyezetes, téglapadlós, ablakai kétszárnyúak és vasrácsosak. Ajtói közönségesek. Bennük paraszti cserépkályhák találhatók. . . . Ugyanezen tető alatt most következik a kocsiszín, két ajtóval és négy kocsival, azután az istálló hat tehénnel, majd egy másik istálló, ami négy lóra szolgál.

Az udvar bal oldalán a falhoz támaszkodik egy faépület, ez a baromfiak számára való, rekeszekre osztott tető alatt. Közel ide van a kerek kút. A nagy épület mögött léckerítéses kis kert, előtte pedig – az utcai oldalon – szintén hosszú és keskeny kis kert található. Az egész tető papillák és léckerítés veszi körül. A nagy konyhakert a dombra fut fel, amelyet három oldalról kőfal övez, s az udvartól léckerítés választja el.

Az épület az udvarral 457, a kert 707, az egész plébániai terület pedig 1164 négyzetméterre terjed.

17. „Az aggotthon vagy menház”

A) A napjainkban is meglévő épületről – amely a Magyar–Szovjet Barátság tér 10. szám alatt található – meglehetősen kevés és szórványos adatokat ismer a történeti irodalom.¹³ Homlokzati felújítása lehetőséget adott a szerkezeti elemzésre. A levert homlokzatvakolat alatt látható a korabeli leírásban szereplő „kemény anyag”, amely voltaképpen a puha terméskőfalazatra vonatkozott. Az épület utcára néző középső egyik szobájában 1985-ben „kegytárgy” kereskedést nyitottak. Az egykori menházat térképünkön a 33-as sorszám jelöli.

13. A Mindszenti templommal kapcsolatban tesz róla említést *Szendrei J.* 1911. 314–317., valamint az Egri Érseki Levéltárban előkerült dokumentumok között találunk néhányat, amely az épület történetére vonatkozik. (Megjelenés alatt: *Dobro...y I.*, Mindszent település- és építéstörténete c. Borsodi Kismonográfiák sorozatban.)

B) „A Sz. Péter-Pál templom bal oldalának folytatása a kemény anyagból épült, zsindeletetős épület, amely jó állapotban találtatott.

Udvarába belépve elért ajtó a harangozó konyhájába vezet. Ettől jobbra egy, balra is egy szobában található a harangozó lakása. Mindezek boltozatosak. Az épület ablakai négyszárnyúak, vasráccsal ellátottak. A fűtést cserépkályhák szolgáltatják.

Maga az otthon közvetlenül az utcáról és az udvarról is bejárással bír, balról két nagy szoba boltozva, s ez a betegek számára való. Ezek közt a szobák közt széles téglafolyosó vezet, ennek a közepén helyezkedik el a konyha. A betegszobák felett széles boltozat, négyszárnyú ablakkal, vasráccsokkal, cserépkályhákkal. Ajtajai egyszerűek, közönségesek.

A jobb oldali szárnyban az ebédlő fából készült, s felette zsindeletetős áll. Udvarát két oldalról kőfal keríti. Az egész pedig elhelyezkedik 273 1/6 négyszögöl területen.”

18. „A felső plébánia”

A) A leírásban szereplő helyrajzi számok a Dombó-féle térképen azon a helyen vannak, ahol jelenleg is egyházi épületeket találunk. Ezek a Sz. Anna templom dombján, attól keleti irányban helyezkednek el. A felmérési tervek nem maradtak meg és ezért térképünkön csak helyüket jelölhettük be 34. számmal. Az épületet 1828-ban alapították.¹⁴

B) „A plébánia-ház a templom mellett, a Diósgyőrbe vezető úton, kiemelkedő helyen, az 1662 és 1664-es telekszámok alatt fekszik. Jó anyagból, nem régen épült, zsindeletetős fedő és kőfal keríti be.

Az utcáról a falba épített kiskapun belépve, téglázott úton jutunk az előszobába, jobbról két, utcára néző szoba nyílik a folyosóról, jobbra esik a konyha, amellet az éléskamra. A szobák mennyezetesek, fapadlósak, az utcára néző négyszárnyú ablakai vasráccsok, festett ablakkeretben. Az udvar felé is vasráccsok az ablakok. A helyiségekben cserépkályhák vannak. A kapu pedig vörösre van festve. A folyosó végén található a két-kamrás árnyékszék és a padfeljárát.

Közeli, de különálló épület, külön zsindeletetős alatt a jó anyagból, s jól megépített istálló, amely négy lóra való, valamint a kocsiszín két kocsira és a tehénistálló négy tehénre.

Az udvaron található a négyszegletes kövekből kirakott kerek kút. Az udvar sarkában, elválasztva tőle a kert és egy kis pince a kőbe vájva, de ez borörszésre nem alkalmas. A dombra fut fel a konyhakert, amely kőfallal van körülveve. Az épület homlokzata előtt is kiskert, kőből falazott és lécekkel váltakozó pillérekkel körülveve.

Telke 270, a kert 152 1/6, az egész 422 1/6 négyszögöl területű. Ehhez a plébániához tartozik, mint szomszéd-kert a kántorkert, amelynek nagyobb része gyümölcsfával van beültetve. Ez részben árokkal, részben vesszőkerítéssel körülveve 644 négyszögöl területen helyezkedik el.”

14. Szendrei J., 1911. 324.

19. „Fiú–leányiskola a felső kántorlakással”

A) A leírásban szereplő Oskola utca a Dombóy-térképen Új-Oskola utcaként szerepel. Napjainkban ezen a helyen a Bársony János utca keleti vége található. Az észak-déli hosszukterjedésű terület ettől az utcától a déli oldalon volt Tizenháromváros, ma kb. a Vásznonfehéritő utcáig terjedt. Ez utóbbi utca is megszűnt, a vele majdnem párhuzamos akkori Szinva-malomárokkal együtt. A Szent Anna templom alatti térségben egykor volt iskolát térképünkön a 35. sorszámmal jelöltük. Helyén a DOMUS Áruház és egy most épülő új üzletház található.

B) „Az Oskola-utcában áll a felső plébánia utjára merőlegesen az 1532 telekszám alatt. Jó anyagból, zsindeletetű alatt, s jó állapotban találtatott. Van benne egy öt ablakos nagy terem, a folyosó másik végén két kis szoba, a kántor lakás konyhával és kis éléskamrával. A szobák fapadlós mennyezetesek, az ablakok négyszárnyúak, a kántor-lakásé vasrácsosak és még téli ablakkal is ellátottak. Mindenütt a fűtést cserépkályhák szolgáltatják. Valamennyi ajtaja fakeretes. Az iskola ajtaja mellett helyezkedik el a padfeljáró. Az épülethez kert is tartozik, amely vesszőkerítéssel van körülveve. Az iskola az udvarral 233, a kert 424, összesen tehát 657 négyszögöl területű.”

20. „Az uradalmi mérnök lakása”

A) Az épület – *Komáromy József* kutatásai szerint – a mai Kossuth u. 13. számú telken volt és 1737-ben Jakucs János volt a tulajdonosa. Később görög kereskedőcsaládok is birtokolták, majd 1817 után lett az uradalmi mérnöké.¹⁵ Ennek a háznak a helyén jelenleg az *Arva Pál* építész tervei alapján készült újabb keletű, XX. századi ház áll, s a mai Borsod-Miskolci Múzeum található benne. Térképünkön az objektum helyét 36. számmal jelöltük.

B) „A Czikó utcában, közel az udvarbíró lakásához a 2644-es telekszám alatt található, az egész épület jó anyagból, szolidan megépítve, jó állapotban, s zsindeletetű alatt helyezkedik el (17. sz. kép). A bejárat boltozata után kövezett út vezet a középső kettős kapuhoz, amely az egymás után következő két, az utcára néző szobába nyit bejárást. Ezek boltozata nagyon szép. Négyszárnyú ablakai vaskeretesek, s vasrácsosak. A kapu vörösfenyőből van elegánsan kiképezve. Mindenütt cserépkályhák. Ezekből a szobákból közepesen van a konyhabejárat, s ebből kettős bejárat az éléskamrába, amely mind a három leírt szobával összeköttetésben van. A konyhából balra nyílik a kijárat a kőoszlopokkal ékes folyosóra. Az említett három szoba alatt van a pince, amely boltozatos lejáraton hozzáférhető. Az egész vakolt téglaboltozatos, s szobaszerűen fehérre meszelve. De mert nem eléggé mély, bor tartására nem való. Inkább föld alatti éléskamrának való, s mostani lakója is erre használja.

Az udvarban jobbra van a zsindeletetűs, fából épült kocsiszín, amely istállóként is használatos. Ez javításra szorulna. Innen tovább a kert következik, s még egy fából épített tüzelőkamra is. Az udvaron balra van a kőből épített fakávás kerek kút, zsindeletetű alatt. Fele azonban a szomszéd tulajdona, mert közös költséggel létesítették. Az udvar bal

15. *Komáromy J.*, 1972. 63–64.

sarkában található a kétülékes árnyékszék; csatlakozik ehhez a konyhakert, amelynek kerítése részint kő-, részint deszkakerítés. Az épület udvarostól 136, a kert 62, az egész összesen pedig 198 négyszögöl. Az egésznek becsült értéke bécsiben 5050, vagyis folyópénzben 2020 f.”

A fentiekben hűsz, a két tanulmányban összesen negyven miskolci objektum történetéhez sikerült újabb adatokat felsorakoztatnunk. Ezek elsősorban a belváros településtörténetének vizsgálata szempontjából fontosak, ugyanakkor nélkülözhetetlenek ahhoz a nagy vállalkozáshoz, amely a főutca rehabilitációs tervének elkészítését s a munka belátható időn belüli megvalósítását tűzte ki célul.

IRODALOM

- Dobrossy I.*, 1975. A görög kereskedők szerepe és jelentősége Miskolc XVIII. századi üzlethálózatában. A miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei (továbbiakban: HOM. Közl.) 14. 21–32.
- Dobrossy I.*, 1976. Gazdaság- és társadalomtörténeti adatok a miskolci céhek árulószíneinek XIX–XX. századi történetéhez. Herman Ottó Múzeum Évkönyve (továbbiakban: HOM. Évk.) XV. 113–150.
- Dobrossy I.*, 1978–79. A tapolcai apátság mandszenti serfőző műhelye. HOM. Közl. 17. 66–72.
- Dobrossy I.–Kárpáti L.*, 1981. A Mandszenti templom építéstörténete és mütárgyai. HOM. Évk. XX. 121–145.
- Dobrossy I.–Iglói Gy.*, 1982. Koronauradalmi épületek Miskolcon a XIX. század elején. HOM. Évk. XXI. 137–164.
- Komáromy J.*, 1972. Miskolci séták. Miskolc.
- Rétay K.*, 1928. Jubileumi Emlékkönyv a Miskolc-felsővárosi Szent Anna egyházközség száz éves fennállása alkalmából. Miskolc.
- Szendrei J.*, 1911. Miskolcz város története és egyetemes helyirata. IV. Miskolc.

KRONDOMÄNEGEBÄUDE IN MISKOLC ANFANG DES 19-TEN JAHRHUNDERTS

(Auszug)

Miskolc war die bedeutendste Siedlung, die dem Diósgyőrer Dominialgut gehörte. Die Häuser und die verschiedenen Objekte die im Besitz des Dominialgutes waren, wurden oft vermessen und zu den Beschreibungen machte man auch Zeichnen. Vermessungen wurden 1755/56, 1783/84, 1832/33, 1854/55 und 1857 durchgeführt. Von den Vermessungen sind die Dokumente der Zusammenschreibungen von 1832–33 erhaltengeblieben. Darin konnten die Verfasser mit den Dokumenten beinahe Halbhunderd in der Wirklichkeit aber nur vierzig identifizierbarer Gebäude und anderer Objekte arbeiten. Die Zusammenschreibung enthält die Kneipen und Gasthäuser die Schlächtereien und Fleischverkaufsstellen, die Mühlen, die Geschäfte des Dominialgutes, die Bierbrauereien und die

Seidenzuchthäuser. Diese als gewinnbringende Plätze wurden in die erste Klasse eingereiht. Unsere Studie von den zwanzig erstklassigen Gebäuden ist im Jahre 1982 erschienen. Unsere jetzige Verarbeitung veröffentlicht – als Fortsetzung des ersten Teiles – den Dokumentationsstoff der wirtschaftlichen und Patronatsgebäude.

Die Veröffentlichung teilt sich im Falle aller Gebäude in zwei Teile. Im ersten Teile (unter dem Punkt A.) veröffentlichen wir unsere früheren geschichtlichen Kenntnisse, die mit dem Objekt in Zusammenhang sind, wir teilen mit ob das Gebäude heute noch steht oder was an seiner Stelle gebaut wurde. Im zweiten Teil (unter dem Punkt B.) veröffentlichen wir den Originaltext der Zusammenschreibung in Anführungszeichen oder den gekürzten Text der Zusammenschreibung. Diese Veröffentlichung hat 16 Abbildungen, die Fotokopien der Originalzeichnungen sind und eine Landkarte als Beilage.

Der zweite und zur gleichen Zeit schliessende Teil unserer Arbeit liefert bis jetzt unbekannt Daten zur besseren Kenntnis der Siedlungsgeschichte von Miskolc. Die Arbeit versucht bei der Rehabilitationstätigkeit behilflich zu sein, dessen Zweck die Wiederherstellung und die bessere und natürlichere Nutzung der Miskolcer Hauptstrasse und einiger bedeutenden Objekte der Stadt in verhältnismässig kurzer Zeit ist.

István Dobrossy–Gyula Iglói